

Paraules contra la sida

Els científics occidentals elaboren medicaments cada vegada més cars per combatre la sida, però la població africana, la més afectada per la malaltia, no té accés a ells. A Burkina Faso, el projecte URBLs intenta aturar l'avenç de la malaltia amb la paraula.

La sida progressa ràpidament als països pobres. Entre el 60% i el 70% dels afectats de tot el món es troben a l'Àfrica subsahariana, una regió del planeta on la petita esclatxa d'esperança que pugui haver obert la recent Conferència de Vancouver no és sinó un somni impossible.

A Europa i als EUA la malaltia afecta, fins ara, bàsicament homosexuals i drogoaddictes, sobretot

organismes internacionals, tota l'esperança de futur consisteix a impedir l'avenç vertiginós del virus. Com? Parlant. Parlant, sensibilitzant, convençant... i resistint.

Un projecte pioner. La malaltia va començar als països de l'Àfrica de l'est i central i s'ha estès ràpidament. El desafiament, de moment, consisteix a evitar que, a l'Àfrica occidental, hi prosperi

no té port, els més pròxims són Lomé (Togo), Cotonou (Benín) i Abidjan (Costa d'Ivori). Burkina és lloc de pas. A part els països ja dits, també frontereja amb Níger, Mali i Ghana. Això fa que els transportistes, tant de mercaderies com de viatgers, facin llargs i freqüents recorreguts i que tinguin relacions sexuals esporàdiques i diverses, especialment amb prostitutes. Són un grup de risc i una via de contaminació.

L'any 1991, l'Association Française des Volontaires du Progrès, en col·laboració amb el Ministeri de Sanitat burkinès, va iniciar la formació d'un grup de xofers destinats a sensibilitzar els seus companys sobre la gravetat del problema, les característiques de la malaltia, les vies de transmissió i les mesures preventives indispensables. A hores d'ara, l'URBLs ja té 250 xofers voluntaris formats i dues seus, a la capital, Ouagadougou, i a Bobo-Dioulasso, la segona ciutat del país. La idea és que l'any 1999 ambdues seus puguin ser autònomes, és a dir, que no depenguin de França, ni econòmicament ni estructuralment.

La sensibilització es fa bàsicament a les estacions de *taxi-brousse* i autobusos, i a les fronteres, llocs on xofers, passatgers, comerciants i tota mena de gent més o menys vinculada al transport, passa moltes hores d'espera, tant per recollir passatgers o carregar mercaderies, com per resoldre tràmits duaners o burocràtics, gestions molt sovint infinites.

En aquestes estacions hi ha vida

Oficina de l'URBLs a l'estació de Bobo-Dioulasso. Els membres d'aquesta organització troben dificultats per transmetre el seu missatge perquè altres malalties com el paludisme o la tuberculosi preocupen més la població.

homes. En canvi, a l'Àfrica, atès que la principal via de transmissió són les relacions heterosexuales, i els homes són més promiscus, la pandèmia s'estén cada dia més a les dones joves, en edat de procrear, i als fills de mares seropositives.

A Europa i als EUA els científics elaboren hipòtesis, cada vegada més cares, per combatre frontalment la sida. A l'Àfrica, on no hi ha diners per a sufragar els medicaments ja existents, i poca o gens d'ajuda econòmica per part dels

com a l'altre extrem del continent. Un exemple: a Kampala, capital d'Uganda, el 40% de la població és seropositiva.

A Burkina Faso hi ha, des de fa cinc anys, un projecte pioner a tot l'Àfrica occidental: l'Union des Routiers Burkinabè de Lutte Contre le Sida (URBLs). Segons dades de l'OMS, l'any 1995 hi havia en aquest país 60.000 morts i entre un 7% i un 9% de seropositius. En canvi, entre els xofers i camioners, la xifra augmentava fins al 13%.

Les raons són senzilles. Burkina

Els membres del projecte URBLs sensibilitzen els xofers i els camioners, entre els quals hi ha un 13% de seropositius.

les vint-i-quatre hores del dia. S'hi pot trobar de tot: bars i petits restaurants, venedors de pollastres engabiats, de fruita o de roba, cuineres i barbers ambulants, cabres que viatgen assegudes al taxi com les persones, policies i prostitutes, remeiers que apliquen els remeis tradicionals i atreuen la clientela amb un megàfon, camàlics, lladres, estrangers, algun turista despistat, nens que ploren, dones que carreguen i descarreguen farcells dels taxis, unes altres que donen el pit als fills, etc. És el món dels xofers *routiers*. S'hi passen un grapat d'hores de la vida.

Quan no tenen feina, a part jugar a dames, o al futbolí, o fer la migdiada, els membres de l'URBLS parlen de la prevenció contra la sida, intenten de sensibilitzar els altres sobre dues qüestions fonamentals: la fidelitat i l'ús del preservatiu. Sovint treuen de la guantera un penis de fusta especialment construït per a la ocasió, i demostren pràcticament la forma correcta de col·locar i treure el condom.

MANEL MAYOL

Una sensibilització costosa.

Tizà Dembelé, president de la secció de Bobo-Dioulasso de l'URBLS, ha viscut les vicissituds del projecte des del començament: "Sóc conscient que la sensibilització no pot obtenir resultats d'un dia per altre. Però, de mica en mica, les coses van canviant. Al principi teníem algun problema. Hi havia gent que ens creia i gent que no. Ara, qui més qui menys coneix de prop algun cas. Hi ha més informació sobre la malaltia. Molts ens demanen en quin punt es tro-

ben les investigacions. De tota manera, sempre hi ha gent reticent, gent que saben que treballem amb blancs i ens diuen que no els atabalem, que diguem als blancs que busquin el medicament adequat, perquè saben que el preservatiu no és eficaç al cent per cent".

"Quan em trobo amb gent més gran que no pas jo –prosegueix Tizà– els parlo de fidelitat. No és fàcil. Molts et diuen: sí, sí, jo sóc fidel, tinc tres o quatre amigues fixes, l'una aquí, l'altra a Lomé, i l'altra a la ruta d'Abidjan. No en-

tenen que això és molt perillós, sobretot per a la seva família. La cosa realment difícil és d'aconseguir un canvi de comportament. Per això caldrà temps".

Instruir sobre els perills de la sida a la població africana no és gens fàcil, sobretot perquè hi ha malalties, com el paludisme o la tuberculosi, que allà són més greus. A més, com que no tenen possibilitats ni diners per a comprar les medicines, la gent s'estima més ignorar-ho. Viure el dia a dia.

David Hacquin és membre de l'Association Française des Volontaires du Progrès, fa dos anys que és a Burkina Faso treballant en aquest projecte. "A més de la prevenció, s'hauria de poder canviar el concepte general de la malaltia. Seria una manera de millorar les condicions de vida dels seropositius. Però és difícil. Hi ha un bloqueig cultural, especialment a les zones rurals, on la tradició i la paraula dels vells dels pobles tenen un poder absolut. N'hi ha que diuen que és una malaltia importada pels blancs per poder vendre preservatius. A més, cal tenir en compte que la sida fa por. Molts

Dalt, estació "routière" de Bobo-Dioulasso, on els camioners realitzen moltes de les seues activitats. A l'esquerra, Tizà Dembelé, president de l'URBLS de Bobo-Dioulasso.

Dutxar-se amb impermeable

Rèpliques com “és que potser et dutxes amb impermeable?” o “que t'agrada menjar-te un caramel embolicat?” eren habituals a Burkina quan algú parlava de la necessitat d'utilitzar el condom. Però ara sembla que s'han salvat els primers obstacles. El preu hi ha ajudat molt.

A qualsevol estació *routière*, els venedors ambulants de tabac tenen paquets de quatre condoms a 50 FCF (unes 12 pessetes). Pel mateix preu, pots comprar un parell d'ous durs o una brotxeta de pollastre. Sobre la qualitat de la goma, curiosament, se senten opinions molt diverses. Hi ha qui diu que es peten, hi ha qui diu que és tot al contrari, que són tan durs que

no noten res. Sigui com sigui, són molt barats.

Es tracta d'una iniciativa d'un organisme anomenat Promotion et Marketing du Condom. En principi, havia estat impulsat pels americans, però ara depèn d'una banca alemanya. Fabriquen els condoms al seu país, els venen a Burkina a preus molt econòmics i munten curioses campanyes per estimular-ne la venda. Cal dir que, per tal d'ampliar el negoci han utilitzat mètodes francament imaginatius.

A Bobo han convertit les dones dels *griottes* en predicadores eventuales de les virtuts del preservatiu. Els *griottes* són una casta que té el do de la paraula, de la comunicació oral. La seva

feina consisteix a explicar contes, històries reals o fictícies sobre la vida de les famílies i dels pobles. La gent els creu. Les dones dels *griottes*, prèviament allionades van anar per les cases, amb una capsa de preservatius i un penis de fusta, per instruir el personal. En unes altres parts del país han fet el mateix les *dolotières*, les dones que fabriquen la tradicional cervesa de mill. I al nord, ho han fet els camellers. De tota manera, que es venguin no vol dir que s'utilitzin, o que s'utilitzin adequadament. L'efecte real de les campanyes de venda i de sensibilització només es podria avaluar si s'instal·lés una càmera oculta a les habitacions dels bordells. X. M.

MANEL MAYOL

Sessió de sensibilització amb un penis de fusta. Són utilitzats per demostrar com s'utilitzen els condoms.

A l'Àfrica, a diferència dels EUA i Europa, la via de transmissió de la SIDA són fonamentalment les relacions heterosexuales.

malalts topen amb un rebuig social fulminant, i la mort social és pitjor que no pas la mort física. Per tant, és millor no saber, no parlar, no fer-se la prova... I això és molt greu perquè afecta la població jove, homes treballadors que tenen dona i fills, i si ells es moren, les famílies es queden absolutament abandonades...”

Les prostitutes. Prostitució i emigració han estat dos canals de transmissió del virus de l'est de l'Àfrica cap a l'oest. Segons estadístiques de l'any 1988, el 97% de les prostitutes d'Abidjan (Costa d'Ivori) eren portadores del virus. Aquest mateix any, a la capital de

Burkina, Ouagadougou, el nombre de prostitutes contaminades era del 65%. Aquest fet també preocupa els membres de l'URBLS.

“Elles són conscients de l'ús del preservatiu, el problema, molt sovint, són els clients. Fins i tot elles m'han demanat que el que hem de fer és convèncer els homes”, diu Tizà Dembelé, part del treball del qual consisteix també a tractar de sensibilitzar-les sobre aquest punt particular. És cap de la línia de *taxi-brousse* que uneix Bobo-Dioulasso amb Bamako (Mali). De vegades, si té temps, entre viatge i viatge, parla amb elles.

“Un dia demano el preu a una d'elles. 1.500 FCF (unes 400 pessetes). Pago. I quan som a l'habitació, li dic: en realitat, no sóc aquí per això. No t'espantis, no sóc policia, ni venedor de preservatius, però vull parlar de la sida. Ella s'hi avé. A terra és ple de condoms. Li demano si utilitza el preservatiu. Em diu que sí, però que si el dia no és bo i el client s'hi nega, no li toca més remei que fer-ho sense. Li demano si té parella fixa. Em diu que sí. I si ho fas sense, què passa? Saps que em va contestar? M'estic un parell de dies sense fer l'amor amb ell, i després continuem com si res...”

La transmissió mare-fill. Michel Cartoux, metge epidemiologista, investiga al Centre Muraz de Bobo-Dioulasso el problema de la transmissió mare-fill. "No hem de ser alarmistes. A l'Àfrica de l'est un 40% dels fills de mares seropositives neix contaminat. A Burkina som entre el 25% i el 30%. Però no ens podem refiar gaire de xifres, perquè als nuclis rurals és molt difícil de fer estadístiques i molta gent no es fa la prova. De primer, caldria convèncer les dones seropositives que no tinguin fills. Això és impossible. Socialment, és mal vist que una dona no tingui fills".

Al Centre Muraz fan proves i estudis de tolerància de l'AZT, que als EUA i Europa ha fet baixar del 25 al 8% el risc de transmissió mare-fill. "No sabem si obtindrem els mateixos resultats. La salut de la població té uns altres problemes greus: anèmia, desnutrició, paludisme, etc. A més, l'AZT per a l'Àfrica és molt car. Si no s'hi im-

pliquen els organismes internacionals, ni les dones ni els estats no podran pagar-ho. Paral·lelament, busquem sortides més barates, com l'òvul antisèptic, que s'administra per via vaginal abans i durant el part. Cal investigar solucions econòmiques".

El doctor Cartoux que, des del Centre Muraz, segueix el pols de les altres malalties epidèmiques, vol transmetre un missatge d'esperança. "Cal que tinguem en compte que, per gravetat, a Burkina, si el paludisme és el 10, i la tuberculosi el 8, la sida és només el 4. Falten poques coses per a millorar les condicions de vida dels seropositius. I anem pel bon camí pel que fa a la prevenció, però les coses no canvien d'un dia per altre. És una qüestió d'educació a les escoles, cal valoritzar la dona i canviar la mentalitat de la gent. Potser és la feina de tota una generació".

A L'URBLS de Bobo, se'ls fa difícil, parlar de resultats, després de

cinc anys de treball. Tizà Dembelé i David Hacquin coincideixen en la dificultat de canviar el comportament de la gent. "Ara bé, diu Tizà, la meva generació ha canviat moltes altres coses en el món dels xofers-routiers, és qüestió de continuar lluitant cada dia".

Xavier Montanyà

L'estació "routière" de Bobo-Dioulasso és un lloc prioritari d'actuació de l'URBLS. Aquest projecte ja té 250 xofers voluntaris.

Premis de l'Institut del Teatre 1996

PREMI IGNASI IGLÉSIAS 1996

(textos teatrals)

PREMI JOSEP MARIA DE SAGARRA 1996

(traduccions teatrals)

PREMI XAVIER FÀBREGAS 1996

(investigacions i assaigs sobre les arts de l'espectacle)

PREMI RICARD MORAGAS 1996

(coreografies de dansa)

Demaneu les bases a:

INSTITUT DEL TEATRE DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA (Centre d'Investigació, Documentació i Difusió)

Sant Pere més baix, 7. Tel. 268 20 78. 08003 Barcelona de 09.00 a 14.00 hores

Diputació de Barcelona